

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **E. M.**, bývajúcej v S., zastúpenej JUDr. A. M., advokátom so sídlom v S., proti žalovanej **Slovenskej republike**, v menej ktorej koná **Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky**, so sídlom v Bratislave, Pribinova č. 2, o **náhradu škody**, vedenej na Okresnom súde Svidník pod sp.zn. 2 C 217/2005, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 19. februára 2009 sp.zn. 8 Co 77/2008 rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove z 19. februára 2009 sp.zn. 8 Co 77/2008 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Svidník rozsudkom (v poradí druhým) z 25. marca 2008 č.k. 2 C 217/2005-84 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyni sumu 4 158,-- Sk so 6 % úrokom z omeškania ročne od 22. augusta 2005 do zaplatenia do troch dní od právoplatnosti rozsudku a v rovnakej lehote sumu 1 547,-- Sk a náhradu trov konania vo výške 12 772,30 Sk do rúk jej právneho zástupcu JUDr. A. M.. Z vykonaného dokazovania mal preukázané, že uznesením policajného orgánu Okresného riaditeľstva Policajného zboru v B., Úrad justičnej a kriminálnej polície, pracovisko S. z 28. mája 2004 ČVS : X. bolo proti žalobkyni začaté trestné stíhanie a vznesené obvinenie pre trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 221 ods. 1 Trestného zákona. Žalobkyňa podala proti uzneseniu o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia sťažnosť, ktorá bola uznesením okresného prokurátora vo S. zo 6. septembra 2004 č. X. ako nedôvodná zamietnutá. Po vykonaní úkonov prípravného konania na základe písomného návrhu obhajcu žalobkyne z 11. novembra 2004 bolo uznesením okresného prokurátora vo Svidníku z 23. novembra 2004 č. X. trestné stíhanie proti žalobkyni zastavené. Z listu žalobkyne zo 16. februára 2005 mal za preukázané, že táto prostredníctvom svojho právneho zástupcu požiadala Ministerstvo spravodlivosti SR o predbežné prerokovanie

nároku podľa zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej moci (ďalej len zákon č. 514/2003 Z.z.) pretože v súvislosti s jej obhajobou v trestnom konaní jej vznikla škoda spočívajúca v zaplatených trovách obhajoby v celkovej výške 4 158,-- Sk. Ministerstvo spravodlivosti SR postúpilo žiadosť žalobkyne o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody v zmysle § 4 ods. 1 písm. b/ zák. č. 514/2003 Z.z. príslušnému Ministerstvu vnútra SR. Z listu žalovanej z 21. júla 2005 bolo zrejmé, že žalovaná oznámila právnemu zástupcovi žalobkyne, že jej žiadosti o predbežné prerokovanie nároku nevyhovela, pretože trestné stíhanie bolo začaté na základe trestného oznámenia a teda bolo začaté v zmysle ustanovení Trestného poriadku a nemôže byť posudzované ako nezákonné. Žalobkyňa si zvolila v priebehu prípravného konania obhajcu JUDr. A. M., ktorý v predmetnej veci až do skončenia trestného stíhania ju obhajoval. Obhajca si trovy obhajoby riadne vyúčtoval. Jeho odmena na hotové výdavky tvorili spolu sumu 4 158,-- Sk, ktoré trovy žalobkyňa obhajcovi uhradila. Zároveň žalobkyni vznikli náklady (náhrada odmeny za právne služby) pri uplatňovaní svojho nároku na náhradu škody v rámci predbežného prerokovania nároku vo výške 1 547,-- Sk. Poukazujúc na uvedené skutkové zistenia vyslovil okresný súd názor, že zastavenie trestného stíhania, postúpenie veci inému orgánu alebo oslobodzujúci rozsudok ak k takýmto rozhodnutiam došlo preto, že sa nenaplnil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným, majú podľa § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. rovnaké dôsledky ako zrušenie uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia pre nezákonnosť. Uplatnený nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím považoval preto za opodstatnený.

Krajský súd v Prešove na odvolanie žalovanej rozsudkom z 19. februára 2009 sp.zn. 8 Co 77/2008 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol a o náhrade trov konania rozhodol tak, že žalobkyňa nemá právo na ich náhradu a žalovanej náhradu trov konania nepriznal. Takto rozhodol, keď sa nestotožnil s právnym názorom súdu prvého stupňa, že v danej veci boli splnené predpoklady zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. Uznesenie okresného prokurátora vo S. z 23. novembra 2004 č.k. X., ktorým trestné stíhanie proti žalobkyni podľa § 172 ods. 1 písm. a/ Trestného poriadku účinného do 31. januára 2005 bolo zastavené, nemožno považovať v súvislosti s vyvolaním následkov za rozhodnutie o zrušení uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia pre nezákonnosť. Poukázal na to, že z obsahu spisu nevyplýva, že by uznesenie policajného orgánu Okresného riaditeľstva Policajného zboru v B., Úradu justičnej a kriminálnej polície, pracovisko S., z 25. augusta 2004 ČVS : X., ktorým bolo proti žalobkyni začaté

trestné stíhanie a vznesené obvinenie pre trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 221 ods. 1 Trestného zákona účinného do 31. decembra 2005 bolo zrušené, lebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom a teda nie je nezákonným rozhodnutím. Keďže v danej veci neboli splnené podmienky zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci podľa § 3 ods. 1 písm. a/ zákona č. 514/2003 Z.z. a zároveň neboli splnené podmienky na potvrdenie napadnutého rozsudku ani na jeho zrušenie, mal za dôvodné, postupom podľa § 220 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zmeniť a žalobu zamietnuť. O trovách konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. s poukazom na ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p. s tým, že neúspešná žalobkyňa nemá právo na náhradu trov konania a úspešnej žalovanej náhradu trov konania nepriznal, nakoľko si ich náhradu neuplatnila.

Proti vyššie uvedenému rozsudku krajského súdu podal na základe podnetu žalobkyne s poukazom na § 243e ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p. mimoriadne dovolanie generálny prokurátor. Navrhol ho zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Poukázal na to, že súd sa náležite neriadil ustanoveniami § 3 ods. 1, 2, § 6 ods. 1, 2, § 8 ods. 1 a § 18 ods. 1, 2 zákona č. 514/2003 Z.z. a svojím rozhodnutím porušil zákon. Podľa jeho názoru zastavenie trestného stíhania, postúpenie veci inému orgánu alebo oslobodzujúci rozsudok majú podľa § 6 ods. 1 cit. zákona rovnaké dôsledky, ako zrušenie uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia pre nezákonnosť, ak k takýmto rozhodnutiam došlo preto, že sa nenaplnil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným. Pokiaľ odvolací súd pri rozhodovaní vychádzal z iného právneho názoru, nepovažoval ho dovolateľ za správny.

Žalobkyňa navrhla mimoriadnemu dovolaniu vyhovieť, žalovaná žiadala toto ako nedôvodné zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že tento opravný prostriedok podal včas (§ 243g O.s.p.) generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243e ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. a § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je opodstatnené.

V zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. možno dovolanie odôvodniť len niektorým alebo niektorými z dôvodov taxatívne v ňom určených. Z obsahu dovolania v predmetnej veci vyplýva, že dovolateľ uplatnil dovolací dôvod podľa § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p., t.j. že

rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav, ku ktorému môže dôjsť buď použitím iného právneho predpisu, než ktorý mal byť správne použitý alebo síce aplikáciou správneho právneho predpisu, ale jeho nesprávnym výkladom. Uvedený dovolací dôvod v tejto veci je daný.

Podľa § 6 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z.z. ak tento zákon neustanovuje inak, právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím možno uplatniť iba vtedy, ak právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom.

Podľa § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. náhrada škody zahŕňa aj náhradu trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie alebo rozhodnutie o treste, o ochrannom opatrení, alebo rozhodnutie o väzbe, zatknutí a inom pozbavení osobnej slobody, alebo vykonané zadržanie a v konaní, v ktorom bolo rozhodnutie zrušené alebo trestné stíhanie zastavené, alebo v ktorom bola vec postúpená inému orgánu.

Zákon č. 514/2003 Z.z. v ustanovení § 3 určuje rozsah zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci tak, že štát zodpovedá za škodu spôsobenú a/ nezákonným rozhodnutím, b/ nezákonným zatknutím, zadržaním alebo iným pozbavením osobnej slobody, c/ rozhodnutím o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutím o väzbe, alebo d/ nesprávnym úradným postupom.

Základným predpokladom zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v zmysle cit. ustanovenia § 6 ods. 1 veta prvá uvedeného zákona je zrušenie alebo zmena právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda a to pre jeho nezákonnosť príslušným orgánom. Pre správnu interpretáciu tohto ustanovenia nestačí vychádzať len z jeho jazykového znenia, teda z doslovného gramatického výkladu, ale je nevyhnutné uplatniť výklad systematicky a teleologicky. Z hľadiska systematického výkladu objasňujúceho obsah právnej normy vo vzájomných súvislostiach s inými právnymi normami možno dospieť k záveru, že pokiaľ cit. ustanovenie § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. je umiestnené vo štvrtej časti označenej ako spoločné ustanovenia, prichádza do úvahy jeho praktické uplatnenie (teda zahrnutie trov konania, ktoré vznikli i v konaní, v ktorom bola vec postúpená inému orgánu do náhrady škody) aj v prípade zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím, ktorej podmienky upravuje § 6 tohto zákona.

Z hľadiska výkladu teleologického vychádzajúceho zo zmyslu a účelu právneho predpisu, ktorým je v prípade uvedeného zákona ochrana základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom v zmysle čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, nemožno lipnúť na formálnom zrušení (zmene) tvrdeného nezákonného rozhodnutia, ale je potrebné splnenie tejto podmienky vykladať extenzívne. Za ústavne konformný treba preto považovať výklad, podľa ktorého v prípade posudzovania zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia, zastavenie trestného stíhania ak k takémuto rozhodnutiu došlo preto, že sa nenaplnil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným, má rovnaké dôsledky ako zrušenie uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia pre nezakonnosť. Právoplatnosťou rozhodnutia o zastavení trestného stíhania sa trestné konanie končí, to znamená, že zanikajú účinky rozhodnutia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia. Zastavenie trestného stíhania znamená, že výsledky trestného (prípravného) konania ukazujú, že nejde o trestný čin, zároveň znamená, že podozrenie zo spáchania trestného činu sa nepotvrdilo a vyšla tak najavo nezakonnosť rozhodnutia o začatí trestného stíhania o vznesení obvinenia.

Ústavnoprávny základ nároku jednotlivca na náhradu škody v prípade trestného stíhania, ktoré bolo zastavené, treba hľadať nielen v ustanovení čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ale vo všeobecnej rovine predovšetkým v čl. 1 ods. 1 tohto základného zákona, teda v princípoch materiálneho právneho štátu. Ak má byť štát skutočne považovaný za materiálny právny štát, musí niesť objektívnu zodpovednosť za konanie svojich orgánov, ktorým priamo zasiahli do základných práv jednotlivca. Nemožno totiž prehliadnuť, že štát nemá slobodnú vôľu, ale je povinný striktné dodržiavať právo v jeho ideálnej (škodu nepôsobiacej) interpretácii. Na jednej strane je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní vyšetrovať a stíhať trestnú činnosť, na druhej strane sa štát nemôže zbaviť zodpovednosti za postup týchto orgánov, ak sa ich postup ukáže ako mylný, zasahujúci do základných práv. V takejto situácii nie je rozhodné, ako orgány činné v trestnom konaní vyhodnotili pôvodné podozrenie, ale to, či sa ich podozrenie v trestnom konaní potvrdilo.

Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením je špecifickým prípadom zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z.z. účinného od 1. júla 2004 a rovnako aj podľa predtým platného zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo

jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len zákon č. 58/1969 Zb.) účinného do 30. júna 2004. Súdna judikatúra dôvodila, že zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu zodpovedá, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu proti občanovi (fyzickej osobe) bola odčinená. Systematickým a logickým extenzívnym výkladom dospela k záveru, že ak došlo k zastaveniu trestného stíhania alebo k oslobodeniu spod obžaloby, treba s prihliadnutím na konkrétne okolnosti a dôvody vychádzať z toho, že občan čin nespáchal a že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť začaté. Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 23. februára 1990 sp.zn. 1 Cz 6/90 publikovaný pod č. 35 v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk, ročník 1991 a rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. júna 1993 sp.zn. 1 Cdo 53/93 publikovaný pod č. 70 v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky ročník 1994). Rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonnosti) začatia (vedenia) trestného stíhania je neskorší výsledok trestného konania. Tieto závery prijaté v čase platnosti zákona č. 58/1969 Zb. sú napriek zmene právnej úpravy stále použiteľné.

V preskúmvanej veci odvolací súd správne aplikoval na daný prípad zákon č. 514/2003 Z.z. a správne posudzoval zodpovednosť štátu ako zodpovednosť za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím. So zreteľom na uvedené závery však nesprávne interpretoval ustanovenie § 6 ods. 1 tohto zákona v otázke, či zastavenie trestného stíhania z dôvodu, že k trestnému činu nedošlo má rovnaký význam ako zrušenie uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia pre nezákonnosť. Dovolací súd preto rozsudok odvolacieho súdu pre nesprávne právne posúdenie veci zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p. a contrario). V ďalšom konaní je právny názor dovolacieho súdu záväzný (§ 243d ods. 1 veta druhá O.s.p.).

Rovnaký právny názor dovolací súd zaujal aj v rozhodnutí z 30. novembra 2009 sp.zn. 4 Cdo 183/2009.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania ako i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 posledná veta O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 18. augusta 2010

JUDr. Eva Sakálová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová